

πόλεως ταύτης. Σύμπας δ' ὁ καζᾶς σύγκειται ἐκ τριάκοντα καὶ ἑπτὰ χωρίων, ἐχόντων δεκαοκτὼ ἑλληνικά σχολεῖα μετὰ 589 μαθητῶν (Amadore Virgili).

Τῆς δὲ Πρεμετῆς, πρωτεύουσας τοῦ ὁμωνύμου καζᾶ, ἐν ᾗ ὑπάρχουσι τριάκοντα ἑλληνικά σχολεῖα μετὰ 1189 μαθητῶν (Amadore Virgili), τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν σχολεῖον ἰδρύθη τῷ 1778 διὰ χρημάτων ἑνὸς τῶν ἐπιχωρίων Ἑλλήνων, τοῦ Ζώτου Ντούρου, ἐγκαταστημένου ἐν Βιέννῃ, ὅστις ἐκκληροδότησε διὰ τῆς διαθήκης αὐτοῦ τῷ 1785 εἰς τὴν αὐτόθι Αὐτοκρατορικὴν Τράπεζαν τεσσαράκοντα χιλιάδας φλωρινίων χάριν διατηρήσεως τῆς σχολῆς ταύτης.

Γόνος δ' ἑνὸς τῶν χωρίων τῆς περιοχῆς τῆς Πρεμετῆς, τῆς Χοταχόβας, εἶνε ὁ Ἀπόστολος Ἀρσάκης. Παρορμηθεὶς ὑπὸ τῶν παρακλήσεων τῶν κατοίκων τῆς γενετείρας καὶ τῶν γειτονικῶν χωρίων Κούτλας, Κόσσοβας, Φράσσαρης, Ὀγράνας, Λουψίκας, Νοβοσέλλια, Μπένια, Γκοστιτίτσας, Κότσικα καὶ Ὀδριτσιανης, ἐμψυχουμένων ἀπάντων ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας, ἵδρυσεν ἐν Χοταχόβᾳ σχολεῖον ἑλληνικόν, καὶ κατέθηκε παρὰ τῇ Φιλεκπαιδευτικῇ ἐταιρείᾳ τῶν Ἀθηνῶν ποσὴν ὀγδοηκοντακισχιλίων δραχμῶν χάριν συντηρήσεως τοῦ σχολείου τούτου, ὅπερ προῦριστο νὰ θεραπεύῃ τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας ἀπάντων τῶν προμνημονευθέντων χωρίων, ὧν τινα ἄλλως κατώρθωσαν ἀργότερον νάποκτήσωσιν ἴδια σχολεῖα. Δὲν περιωρίσθη δὲ ὁ Ἀρσάκης εἰς τὸ νὰ ἐπιδαφιλεύσῃ παντοῖα εὐεργετήματα εἰς τοὺς συγχωριανοὺς τῆς Χοταχόβας, ἀλλ' οἱ σκοποὶ αὐτοῦ προέβησαν ἔτι περαιτέρω. Καὶ δὴ ἐδώρησε ζῶν καὶ ἐκκληροδότησεν εἰς τὴν μνησθεῖσαν ἐταιρείαν τῶν Ἀθηνῶν ποσὰ σπουδαιότατα. Τὸ δὲ κληροδότημ' αὐτοῦ χρησιμεύει εἰς τὴν συντήρησιν τοῦ μεγίστου τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐκπαιδευτηρίων θηλέων, τοῦ Ἀρσακείου ἐκείνου τοῦ κατέχοντος συνοικίαν ὄλην ἐν αὐτῷ τῷ κέν-

τρι τῶν Ἀθηνῶν καὶ φοιτωμένου μὲν ὑπὸ τριςχιλίων μαθητριῶν, περιλαμβάνοντος δὲ καὶ τὸ ἐν Ἀθήναις διδασκαλεῖον θηλέων μετὰ τῶν ἐπαρχιακῶν αὐτοῦ παραρτημάτων, ἐξ οὗ ἐξέρχονται καθ' ἕκαστον ἔτος ἑκατοντάδες ὄλαι διδασκαλισσῶν διαδιδουσῶν τὴν παιδείαν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις.

Ἄς διαβῶμεν νῦν εἰς τὴν *Χιμάραν*, ἧς τὸ ὑπὸ τοῦ Πλινίου διασωζόμενον ἀρχαῖον ὄνομα *Χίμαιρα* ἀνάγει ἡμᾶς εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα, ἧτις ἐκληροδότησεν εἰς ἡμᾶς ἄξια λόγου λείψανα, ἀνακαλυπτόμενα ὁσημέραι ἐπ' ἐσχάτων.

Οἱ κάτοικοι τῆς ὀρεινῆς ταύτης χώρας κατώρθωσαν νὰ διατηρήσωσι διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τὴν αὐτονομίαν αὐτῶν. Οὔτε ἢ ἐν ἔτει 1430 παράδοσις τῶν Ἰωαννίνων εἰς τοὺς Τούρκους, οὔτε ἢ ἐν ἔτει 1453 ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔκρινε τὴν τύχην αὐτῶν. Ἐξηκολούθησαν δ' ἀγωνιζόμενοι ἐναντίον τῶν Τούρκων, κοινοπραγοῦντες μετὰ τοῦ Σκενδέρβεγ. Μόλις δὲ τῷ 1518 ἐπὶ τοῦ Σελίμ Α' ἀνεγνώρισαν κατ' ὄνομα τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου. Ἀλλὰ τὸ μικρὸν ἐνιαύσιον ποσὸν ἑκατὸν πέντε ὀθωμανικῶν λιρῶν τὸ ἔκτοτε ἀποτινόμενον ὑπὸ σύμπαντος τοῦ διαμερίσματος εἰς ἀπλήν ἐνδειξιν ὑποταγῆς ἀντεσηκόνετο ὑπὸ προνομίων σπουδαίων, παραχωρηθέντων εἰς τοὺς Χιμαριώτας. Καὶ δὴ ἀπηλλάσσοντο τῆς στρατολογίας, τῆς δεκάτης, παντὸς φόρου καὶ πάσης εἰσφορᾶς, ὡς καὶ τῆς ὀθωμανικῆς δικαιοδοσίας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διετήρησαν τὸ δικαίωμα τῆς ὀπλοφορίας. Τὰ προνόμια δ' αὐτῶν ἐπεξετείνοντο μέχρι τῆς παραλίας, ὅπου ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις ἐπέτρεπεν εἰς αὐτοὺς νὰ καταλαμβάνωσι τὴν ἐξάρτυσιν καὶ τὸν φόρτον τῶν ναυαγούντων πλοίων. Ἀλλ' οὐχ ἦττον τὸ φιλελεύθερον αὐτῶν πνεῦμα καὶ ἡ φιλοπατρία ὤθησαν αὐτοὺς πολλάκις νὰ δράξωσι τὰ ὄπλα. Ἐκάστη κίνησις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐναντίον τῆς τουρκικῆς τυραννίας εὗρισκεν αὐτοὺς ἐτοίμους πρὸς ἀποστασίαν. Αἱ δὲ πεισματωδέσταται τῶν ἐπαναστάσεων αὐτῶν

ὑπῆρξαν αἱ τοῦ 1570, τοῦ 1664 καὶ τοῦ 1769. Ἐν δὲ ταῖς
 ἡμέραις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὑπῆρξαν σφοδρότατοι ἀντίπαλοι τοῦ
 δεσπότη τοῦτου τῆς Ἡπείρου, οἱ ἐπειράθη νάναστατώσῃ ὅλην
 τὴν χώραν καὶ ὑποτάξῃ αὐτὴν διὰ τῆς βίας. Μέγα πλῆθος Χι-
 μαριωτῶν ἠναγκάσθη τότε νὰ μεταστῆ εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν.
 Ἐπὶ εἴκοσι καὶ τριῶν χωρίων τῆς Χιμάρας δέκα ὑπέστησαν τὴν
 τύχην ταύτην. Τὰ δὲ πέντε χωρία Καλαράτες, Κοῦτοι, Μπο-
 λένα καὶ Φτέρρα ἔμειναν ἠνωμένα μετὰ τῆς Χιμάρας, καὶ πέντε
 ἄλλα, ἀποτελοῦντα τὸ τμήμα Κουρβελεσίου, Προγονᾶτοι, Νί-
 βιτσα, Λεοντοῦσι, Γκολέμη καὶ Γκοσμᾶρι, προσηρτήθησαν εἰς
 τὸν καζᾶν τοῦ Ἀργυροκάστρου. Πέντε δὲ ἄλλα χωρία, κεί-
 μενα πρὸς ἀνατολὰς τῆς Χιμάρας, Πικέρνη, Λούκοβο, Ἅγιος
 Βασιλεῖος, Νίβιτσα καὶ Χοντέχοβο, κατεστράφησαν. Ἀνακτη-
 θέντα δὲ καὶ τὸ δεύτερον καταστραφέντα ἕνεκα τοῦ ἐλληνικοῦ
 αὐτῶν χαρακτῆρος ἀνήκουσιν εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς Χιμάρας
 μετὰ τῶν ὀκτὼ κεντρικῶν χωρίων, Χιμάρας, Κηπαρὸς, Τσόραϊ,
 Παλάσσας, Δρυμάδων, Βοῦνο καὶ Κούντεση, ὧν τὰ μὲν ἑπτὰ
 πρῶτα εἶνε τελείως ἐλληνικὰ, τὸ δὲ τελευταῖον μικτὸν, ἀλλὰ τε-
 λείως ἀφωσιωμένον εἰς τὴν ἐλληνικὴν ἰδέαν, καθ' ἣ καὶ ἅπαντα
 τὰ λοιπὰ χωρία τοῦ ὅλου διαμερίσματος. Ἄξιον δὲ σημειώσεως
 εἶνε, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ κάτοικοι τῶν ἑπτὰ κεντρικῶν χωρίων δὲν
 ἔπαθον ὀλιγώτερα κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Ἀλῆ, ὅστις, ἐπιθυμῶν
 νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὴν ἐστίαν ταύτην τοῦ ἐλληνισμοῦ, εἶχε διατάξῃ
 τὴν μεταφορὰν τῶν κατοίκων αὐτῶν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Λού-
 ρου καὶ εἰς τὴν Σαλαῶραν, ὁπόθεν ἐπέστρεψαν εἰς τὰ πάτρια
 ἐδάφη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ σατράπου. Ἐν μέσῳ τοιούτων περι-
 πετειῶν καὶ καταστροφῶν διετήρησεν ἡ χώρα μετὰ καρτερίας
 ἀξιοθαυμάστου τὴν ἐλληνικὴν αὐτῆς ἐθνότητα καὶ τὴν αὐτονο-
 μίαν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν. Ὅτε δ' ἐπ' ἐσχάτων οἱ Νεο-
 τουρκοὶ ἠθέλησαν ἐκ νέου νάναγκάσωσι τοὺς Χιμαριώτας νὰ
 συμμορφωθῶσι πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις τῶν λοιπῶν ὑπηκόων τῆς
 Πύλης, οὗτοι ἀντετάχθησαν ἐνόπλιως. Ἡ ἀπειλὴ τοῦ βομβαρδι-

σμοῦ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν δὲν ἐφόβησεν αὐτούς. Εἰδοποιηθέντες δὲ νάπομακρύνωσιν ἐξ αὐτῶν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά πρὸ τοῦ μελετωμένου βομβαρδισμοῦ, ἀπήντησαν, ὅτι ἡ ἐξοδος ἐκείνη ἦτο περιττὴ ἐν περιπτώσει τοιαύτης ἐπιθέσεως, καὶ ὅτι προετίμων νὰ ἴδωσι τὰς οἰκογενεῖας αὐτῶν συνθαπτομένας ὑπὸ τὴν στέγην τῶν πατέρων. Ἐπῆλθε δὲ τέλος συνδιαλλαγή, ἀποφασισθείσης τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποστολῆς πρεσβείας χάριν διαπραγματεύσεων. Ἀποτέλεσμα δ' αὐτῶν ὑπῆρξεν ἡ ἀνάληψις τῆς ὑποχρέωσεως τῆς στρατείας, ψηφισθείσης συγχρόνως τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ἐνιαυτοῦ τέλους εἰς τεσσαράκοντα καὶ πέντε λίρας ἀντὶ τῶν πρότερον ἀποτινομένων ἑκατὸν πέντε. Ἄλλ' ἡ ὑποχώρησις ἐκείνη εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῆς στρατολογίας δὲν ὑπῆρξεν εἰλικρινῆς, ἡ δὲ κατάταξις αὐτῶν ἐξηλέγχθη οὕτως ἀνεφάρμοστος, ὥστε εἰς καὶ μόνος Χιμαριώτης ἠναγκάσθη νάκολυθῆσθαι τὸν τουρκικὸν στρατὸν κατὰ τὸν ἐλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912. Αἰχμαλωτισθεὶς δὲ παρεδόθη ἐν Μοναστηρίῳ ὑπὸ τῶν Σέρβων.

Ἡ δὲ φιλοπατρία αὐτῶν οὐδεμίαν κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον ἐχρειάσθη ἐπικουρίαν παρὰ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ δὴ ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἔπραξαν ἢ νὰ δώσωσιν ἄλλην κατεύθυνσιν καὶ ἄλλον τύπον εἰς τὴν αὐτονομίαν, ἧς εἶχον ἀπολαύσει κατὰ τοὺς μακροὺς αἰῶνας καθ' οὓς ἐδούλευον αἱ ἄλλαι ἐλληνικαὶ χῶραι. Οὐ μόνον δὲ διὰ τῆς ἰδίας θελήσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἰδίων ἐαυτῶν δυνάμεων ἀπεδόθησαν εἰς τὴν μητέρα πατρίδα.

Ἡ δὲ ἱστορία τῆς θρησκευτικῆς ἐμμονῆς καὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας συντελεῖ εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἀποδείξεων τοῦ ἐλληνικοῦ χαρακτῆρος τῆς Χιμάρας, διατηρηθέντος χάρις εἰς τὸ φιλοπόλεμον πνεῦμα τῶν κατοίκων αὐτῆς.

Μάτην κατὰ τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα ἡ ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία ἐπεχείρησε νὰ προβῇ εἰς προσηλυτισμὸν χάριν μεταστάσεως τῶν λαῶν τῆς Χιμάρας εἰς τὸν ῥωμαϊκὸν καθολικισμὸν. Εἶνε

λίαν χαρακτηριστικὸν τὸ φαινόμενον, ὅπερ παρατηροῦμεν, ὅτι καὶ τότε οἱ διευθύνοντες τὴν Congregazione de propaganda fide ἠναγκάσθησαν νὰ προσφύγῳσιν εἰς Ἑλληνα ἐξωμότην, τὸν Νεόφυτον Ῥοδινὸν, ὅπως εἰς αὐτὸν ἐμπιστευθῶσι τὸ ἔργον τῆς ἐξωμοσίας, ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τὴν συνείδησιν τῶν Χιμαριωτῶν ἄλλως ἢ διὰ τῆς ἐλληνικῆς.

Τὰ δὲ πρῶτα ἐλληνικὰ σχολεῖα ἰδρύθησαν παρὰ τοῖς ὄρεσι-θίοις ἐκεῖνοις ἤδη τὸν δέκατον ὀγδοὸν αἰῶνα, βραχὺ μετὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁ ὑπὸ τοὺς Τούρκους δεδουλωμένος ἐλληνικὸς λαὸς ἤσθάνθη τὴν ἀνάγκην διαδόσεως τῆς παιδείας. Ἡ δὲ ἴδρυσις τῶν σχολείων ἐκείνων συνδέεται πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ ἀγίου Κοσμᾶ, λογίου μοναχοῦ, ὅστις εἰργάσθη μεγάλως ἐν Ἡπειρῷ καὶ αὐτῇ τῇ Ἀλβανίᾳ χάριν τῆς ἐν αὐταῖς στηρίξεως τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τῆς ἐλληνικῆς παιδείας, καὶ ὅστις, διωχθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὑπέστη τὸ μαρτύριον, ἀπαγχονισθεὶς τῇ 1779. Οἱ Χιμαριῶται προσεχώρησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὰς ἐκπολιτιστικὰς προσπάθειας τοῦ ἀποστόλου ἐκείνου τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, ὃν ἐθεώρουν ὡς συμπατριώτην. Καὶ αὐταὶ δ' αἱ γυναῖκες τῶν χωρίων τῆς Χιμάρας προσηνήχθησαν καθ' ὃν τρόπον αἱ τῶν χωρίων Κάργιανη καὶ Λέκλα τῶν διαμερισμάτων Ἀργυροκάστρου καὶ Τεπελενίου, θυσιάσασαι χάριν τῆς ἰδρύσεως τῶν σχολείων αὐτῶν τὸ προϊόν τῆς πωλήσεως τῶν ἰδίων κεμηγλίων καὶ ἀπάντων τῶν πολυτίμων αὐτῶν ἐνδυμάτων. Πολλὰ δὲ τῶν μονῶν τῆς Χιμάρας ἀφιεροῦσι μέχρι τοῦδ' ἐνιαυσίως ἄξια λόγου ποσὰ ἐκ τῶν οἰκείων προσόδων εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ἐλληνικῶν σχολείων τῆς ἰδίας περιοχῆς καὶ ἄλλων ἠπειρωτικῶν χωρῶν. Ἀλλὰ δὲ σχολεῖα τοῦ αὐτοῦ διαμερίσματος διατηροῦνται διὰ τῆς δωρεᾶς δεκαοκτῶ χιλιάδων βουδλίων κατατεθειμένων ὑπὸ τινος Χιμαριώτου ἐκ Δρυμάδων ἐν τῇ Τραπέζῃ τῆς Ὀδησοῦ.

Πᾶς ὁ ἀναθεωρῶν τὰς ἱστορικὰς καὶ ἀπογραφικὰς λεπτομέ-

ρείας τὰς περιλαμβανομένας ἐν ταύτῃ τῇ ἐκθέσει θὰ πεισθῇ περὶ δύο γεγονότων, ἐξ ἑνὸς μὲν περὶ τῆς ἀδιαλείπτου συνεχείας τοῦ ἐλληνικοῦ χαρακτῆρος τῆς Ἠπειροῦ, ἐξ ἑτέρου δὲ περὶ τῆς ἀλληλεγγύης τῆς ὑφισταμένης μεταξὺ πασῶν τῶν ἠπειρωτικῶν χωρῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ συγχρόνως μετὰ τῆς μεγάλης ἐλληνικῆς πατρίδος. Ἀπαξάπαντες διήλθον διὰ τῶν αὐτῶν δεινῶν ἅπαντες ἐπέδειξαν τὴν αὐτὴν ἐμμονήν ἅπαντες ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον συνέδεσαν τὴν ἰδέαν τῆς πατρίδος πρὸς τὴν διατήρησιν τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς, πάντοτε δ' ἐνεφοροῦντο κοινῶν ἰδεωδῶν.

Ἀναγκαζόμενοι νὰ ἐκπατρισθῶσιν, οὐδὲν ἄλλο ἀνελογίζοντο ἢ τὴν εὐτυχῆ ἡμέραν, καθ' ἣν θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν προσφιλεῖ γενέτειραν. Ἡ ἐπάνοδος αὕτη εἶνε τὸ σύνθημα ἁπάντων τῶν Ἠπειρωτῶν τῶν διεσκεδασμένων ἀνά τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ κόσμου, ὧν ἡ ἐπιστροφή θὰ πληρώτῃ τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς Ἠπειροῦ πλούτου καὶ ἁπάντων τῶν εὐεργετημάτων τοῦ πολιτισμοῦ ἐκείνου, οὗ συμμετέσχον ζῶντες ἐν τοῖς κέντροις τῆς παιδείσεως καὶ ἐν ταῖς ἐστίαις τῆς προόδου. Ἄλλ' ὅπως ὦσι βέβαιοι, ὅτι ἡ πάτριος αὐτῶν χώρα θ' ἀποδοθῇ τελείως εἰς τὴν ἡσυχίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν, ἅπαντες οἱ Ἠπειρωταί, οἳ τε ἐν αὐτῇ τῇ Ἠπειρῷ οἰκοῦντες καὶ οἱ διαβιοῦντες ἐν τῇ ξένη, συνορῶσι σαφῶς, ὅτι εἶνε ἀναγκαῖον νὰ φεθῇ εἰς αὐτοὺς ὀλόκληρος ἡ πατρία κληρονομία, ἣν κατώρθωσαν νὰ διατηρήσωσι κατὰ τὴν μακρὰν καὶ σκοτεινὴν νύκτα τῆς δουλείας παρὰ τὸ μέγεθος τῶν δεινῶν καὶ τῆς ἐρημώσεως.

Εἶνε κατάφανές, ὅτι τοιαῦτα αἰσθήματα συμμερίζονται οἱ ἀλθανόφωνοι τῶν ἠπειρωτικῶν χωρῶν, ἅτε ἔχοντες ὡς τὸ πλεῖστον κινὴν τὴν καταγωγὴν καὶ ὄντες ἀπόγονοι Χριστιανῶν, μεταστάντων εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν ἕνεκα τῆς τρομοκρατίας τῶν ὀμωτάτων χρόνων τῆς τουρκοκρατίας ἢ Ἄλβανοί, οἳτινες, ἀναγνωρίζοντες τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἐλληνικοῦ στοιχείου, ἔχουσι τελείως συνανακραθῆ μετ' αὐτῶν. Ἀληθῶς δ' εἰπεῖν, ὑπάρχει

μεταξὺ τῶν Τζάμηδων, τῶν Λιάπηδων καὶ τῶν Τόσκων ἐξ ἑνὸς καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐξ ἑτέρου ἀπόστασις πολὺ ὀλιγώτερον μεγάλη ἢ μεταξὺ ἐκείνων καὶ τῶν Γκέγκηδων. Θὰ εἶνε πολὺ δύσκολος ἡ συγκρότησις κράτους ἐκ στοιχείων οὕτω διαφόρων ἀπ' ἐναντίας δὲ θὰ εἶνε πολὺ εὐκόλον, πρακτικὸν καὶ τελεσφόρον νάφεθῃ κατὰ χώραν ὅτι εὐδοῦτο ἱκανῶς ὑπὸ διοίκησιν μουσαρὰν καὶ θὰ εὐδοῦθῃ ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν διοίκησιν, ἥτις ἀπέδειξεν ἴδῃ, ὅτι γινώσκει νὰ ἐπιδεικνύῃ πρὸς ἅπαντας τοὺς ὑπηκόους τὴν αὐτὴν δικαιοσύνην, εὐθύτητα, ἰσότητά καὶ ἀνεξιθρησκείαν.

Οἱ Ἄλβανοὶ αὐτῆς τῆς Ἀττικῆς, ἂν εἶνε ὀρθὸν νὰ καλῶμεν αὐτοὺς οὕτω, δύνανται νὰ βεβαιώσωσι τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, ἂν ποτὲ ἐφραντάσθησαν νὰ εἶνε ἄλλο τι ἢ γνήσιοι Ἕλληνες καὶ ἐξ ἑτέρου, ὅτι ἡ Ἑλλάς οὐδέποτε ἤσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ βιάσῃ αὐτοὺς νὰ παύσωσιν ὄντες δίγλωσσοι, καθ' ὅμοιον ἐντελῶς τρόπον, καθ' ὃν ἡ Ἰταλία οὐδέποτε ἐσκέφθη νὰ ἐκριζώσῃ τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν ἀλβανικὴν τῶν ἑλληνικῶν καὶ ἀλβανικῶν ἀποικιῶν τῆς κάτω Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας.

Ἄλλως δὲ σκοπὸς τοῦ καθορισμοῦ τῶν συνόρων τῆς βορείου Ἡπείρου δὲν ὀφείλει νὰ εἶνε ἡ διάκρισις ὀρίων λαῶν, καὶ ἂν οὗτοι ὑποτεθῶσι διεστῶτες, ἀλλ' ἡ διαγραφὴ διατειχισμάτων μεταξὺ δύο κρατῶν. Ἡ ἐννοια λαοῦ (γαλλιστὶ peuple, ἀγγλιστὶ people, γερμανιστὶ Nation) εἶνε ὅλως διάφορος τῆς ἐννοίας ἔθνους (γαλλιστὶ καὶ ἀγγλιστὶ nation, γερμανιστὶ Volk), ἥτις μόνη ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν πολιτικὴν συγκρότησιν καὶ εἰς τὸ δημόσιον δίκαιον. Ἄπαντες δὲ γινώσκουσιν, ὅτι ὑπάρχουσι διάφορα κράτη συγχείμενα ἐξ ἑνὸς ἔθνους, συναποτελουμένου ἐκ διαφόρων λαῶν ἢ τμημάτων λαῶν. Ἡ Αὐστροουγγαρία, ἡ Μεγάλη Βρετανία, ἡ Βελγικὴ, ἡ Ἑλβετία παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς τοιαῦτα παραδείγματα. Καὶ ἐν αὐτῷ δὲ τῷ γαλλικῷ ἔθνει περιλαμβάνονται ὁ γασκονικὸς καὶ ὁ βρετανικὸς λαός. Δὲν χαρακτηρίζει ἔθνος τι μόνη ἡ γλῶσσα, ἀλλ' εἶνε αὕτη μόνον

ἐν τῶν ἐθνικῶν γνωρισμάτων. Πρέπει δὲ νὰ ληφθῶσι πρὸς τούτοις ὑπ' ὄψιν αἱ παραδόσεις, τὰ ἔθνη καὶ τὰ ἔθιμα, ἡ κατάστασις τῆς παιδείσεως, ἡ ἱστορία τῆς οἰκείας χώρας, ἡ ἐθνικὴ συνειδήσις.

Ὁ ἐπὶ τῶν τειοῦτων ἀρχῶν στηριζόμενος θὰ ἠδύνατο ἰσως νάντιτάξῃ, ὅτι δὲν θὰ ἦτο ζημιώδης ἡ εἰς τὴν Ἀλβανίαν παραχώρησις λαῶν ἐλληνικῶν, ὅπως ἐξ αὐτῶν συναποτελεσθῆ μετὰ τῶν Ἀλβανῶν κράτος καὶ ἔθνος ἀλβανικόν. Ἀλλὰ πλὴν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως ἐκείνων, οἵτινες οὕτω θάπεχωρίζοντο τῶν ὁμοεθνῶν, πρέπει ἐξ ἅπαντος νάναλογισθῶμεν τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν παιδευσιν τῶν χιλιάδων ἐκείνων, οἵτινες ἤθελον ἀποσπασθῆ ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ὅπως συσσωματωθῶσιν εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Δὲν ἀρκεῖ, ὅτι αὐτὴ ἡ γραμμὴ ἡ χαραχθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς κατοχῆς καὶ διεκδικουμένη ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποκλείει ἀπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ ἐδάφους 44.149 Ἕλληνας; Εἶνε ἀνάγκη νὰ προστεθῶσιν εἰς αὐτοὺς ἀκόμη, ἐκτὸς τῶν Ἑλλήνων τῶν καζάδων Κοριτσᾶς καὶ Κολωνίας, οἱ Ἕλληνες τοῦ Λιασκοβικίου, τοῦ Ἀργυροκάστρου, τοῦ Δελδίνου, τῆς Πρεμετῆς, τοῦ Τεπελενίου καὶ τῆς Χιμάρας, οἵτινες ἀνέρχονται κατ' αὐτὴν τὴν τουρκικὴν ἀναγραφὴν εἰς 110.463 συναναμειγμένους μετὰ 75.096 ἀλβανοφώνων καὶ Τούρκων μετὰ 242 ἐλληνικῶν σχολείων καὶ 9603 μαθητῶν;

Καὶ ἂν ἀκόμη ὑποθέσωμεν, ὅτι ἅπαντες οἱ ἀλβανόφωνοι τῶν διαμφοσθητομένων χωρῶν εἶνε πράγματι Ἀλβανοὶ, στερούμενοι ἐλληνικῆς συνειδήσεως καὶ ἀντιτασσόμενοι εἰς τὴν ἔνωσιν μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ βασιλείου, ὅπερ εἶνε ἀπολύτως ψευδές, δὲν εἶνε καλλίτερον νὰ παραδοθῆ ὁ μικρὸς οὗτος ἀριθμὸς εἰς πολιτείαν ἔχουσαν ὑπερέχουσαν παιδευσιν, ἣτις θὰ εὐχαριστήσῃ αὐτοὺς λίαν προσεχῶς καὶ θὰ καταστήσῃ αὐτοὺς εὐτυχεῖς, ἄγουσα εἰς τὴν τάξιν καὶ τὸν πολιτισμὸν, ἢ νὰ ὑποταχθῆ ἀριθμὸς πολὺ ὑπέρτερος 110.463 Ἑλλήνων ἀναμφοσθητῶν εἰς κράτος νέον καὶ ἀπολίτιστον, εὗ ἢ διοργάνωσις καὶ ἡ συγκρότησις δὲν θὰ ἠδύ-

νατο νὰ εἶνε ἐπὶ χρόνον μακρὸν ἢ ἀπλή ἀπόπειρα, ἐκτεθειμένη εἰς μεγάλους κινδύνους ἀγώνων ἐμφυλίων καὶ ξένων ἐπιρροῶν ;

Αὕτῃ ἡ ἱστορία τῆς Ἀλβανίας κατὰ τοὺς μακροὺς αἰῶνας, ἂν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ὑπάρχει πράγματι ἱστορία τῆς Ἀλβανίας καὶ δὲν σύγκριτα: αὕτη μᾶλλον ἐξ ἀπλῆς σειρᾶς περιπετειῶν διαφόρων Ἀλβανῶν φυλάρχων, θὰ ἠδύνατο νὰ διδάξῃ ἡμᾶς, ἂν εἶνε ὀρθὸν νὰ γείνη σκέψις περὶ ὑπερμέτρου αὐξήσεως τῆς μελλούσης Ἀλβανίας. Ἐπ' ἐσχάτων μόνον ἤρχισεν ἡ περισυλλογὴ τῶν πηγῶν τῆς ἀλβανικῆς ἱστορίας. Ἀναφερόμεθα δ' ὡς πρὸς τοῦτο εἰς τὸ ἔργον τὸ ἐκδοθὲν πρό τινων μηνῶν ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τοῦ κ. Λουδοβίκου Thalloczy, τμηματάρχου ἐν τῷ Ἰπουργεῖῳ τῶν Οἰκονομικῶν, καὶ τῶν διδασκῶν Κωνσταντίνου Jireček καὶ Αἰμιλιανοῦ Sufflay ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Acta et diplomata res Albaniae mediae aetatis illustrantia*.

Τὸ βιβλίον τοῦτο, οὐ μόνον ὁ πρῶτος τόμος ἐξεδόθη μέχρι τοῦδε, περιλαμβάνει καὶ χάρτην τῆς Ἀλβανίας, συνταχθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Sufflay ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πορισμάτων τοῦ σοβαροῦ τούτου ἱστορικοῦ ἔργου. Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἡ διαγραφὴ τῶν ὀρίων τῆς Ἀλβανίας ἐν ταῖς διαφόροις ἱστορικοῖς περιόδοις, ἅτε στηριζομένη ἐπὶ ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης εὐσυνειδήτου, εἶνε ἀξία ὅλως ἰδιαζούσης προσοχῆς. Εἶνε λοιπὸν ἀξίον παρατηρήσεως ἐξ ἑνὸς μὲν, ὅτι ἡ Ἀλβανία τῆς ἐνδοξοτάτης περιόδου τῆς χώρας, τῆς τοῦ Σκενδέρβει, μόνον μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σκούμπε ἐξικνεῖτο, ἐξ ἑτέρου δὲ, ὅτι ἡ κυανῆ γραμμὴ ἡ δηλοῦσα τὰ σύνορα τῆς Ἀλβανίας τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν (*Nostra aetas*) περιλαμβάνει ὡς τελευταία σημεῖα τὸν Αὐλῶνα καὶ τὰ Κάνινα. Εἶνε δὲ ταῦτα σύνορα, ἅτινα, τιθεμένου κατὰ μέρος τοῦ ζητήματος τοῦ Αὐλῶνος, ὃν οἱ Ἕλληνες δὲν κατέλαβον διὰ λόγους καθαρῶς πολιτικοῦς, ἀνταποκρίνονται σχεδὸν πρὸς τὴν ἐλληνικὴν κατοχὴν καὶ τὰς σημερινὰς ἀξιώσεις τῆς Ἑλλάδος.

Β

ΤΟ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΕΙΟΝ ΚΑΙ ΟΙ ΕΝ ΑΥΤΩ ΚΩΔΙΚΕΣ

Ἐν τῶν ἀξιοθεάτων τῶν Ἰωαννίνων εἶνε ἡ μεγάλη ἐκκλησία τοῦ Ἀρχιμανδρείου, ἀντικαταστήσασα παλαιότερον κτίριον, κατεδαφισθὲν τῷ 1852. Ἐν σημειώματι παλαιῷ ἐπὶ τεμαχίου χάρτου, ἐπιδειχθέντι μοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς: *Εἰς τοὺς 1852 : Ὀκτωβρίου 5 : διὰ προσταγῆς τοῦ ἁγίου Ἰωαννίνων Κυρίου Ἰωαννικίου καταδαφίσθη ὁ ναὸς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τοῦ ἐπονομαζομένου τοῦ Ἀρχιμανδρείου, ἡμέρα Κυριακῆ. Καὶ τὴν ἄλλην ἐξεσκεπάσθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ.*

Πράγματι δὲ τὸ Ἀρχιμανδρεῖον κατηδαφίσθη τῷ 1852, ὅπως ἀνακαινισθῆ μεγαλοπρεπέστερον¹. Εἰς δὲ τὴν ἀνακαινίωσιν ταύτην ἀναφέρεται ἐπιγραφὴ γεγραμμένη δι' ἀσθέστου κεφαλαίοις γράμμασιν ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὑπερθύρου τῆς ἐκκλησίας².

Τὸ Ἀρχιμανδρεῖον ἦτο τὸ κατ' ἀρχὰς μονὴ τῆς Θεοτόκου, ἐπιλεγομένη τοῦ Ἀρχιμανδρείου, πιθανῶς ἀπὸ τοῦ κτίστου. Τὸ πρῶτον δὲ μανθάνομεν περὶ αὐτῆς τῷ 1571 ἐκ συνοδικῆς πράξεως τοῦ πατριάρχου Μητροφάνους Γ', περιωθεισῆς ἐν ἀντιγράφῳ τοῦ μεγάλου διερμηνέως Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, ἐκγραφέντι καὶ πάλιν ἐν μεταγενεστέρῳ χρόνῳ, ἐξ οὗ ἀπογρά-

¹ Π. Ἀραβαντινοῦ Χρονογραφικὴ τῆς Ἠπείρου. Ἐν Ἀθήναις. 1858. Τόμ. Β' σ. 244.

² . . . Ναὸς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐπιλεγομένης τοῦ Ἀρχιμανδρείου ἀνηγάθη ἐκ βύθρων ἀρχιερατικῆς τοῦ ἁγιωτάτου Ἰωαννίνων κ. Παρθενίου διὰ συνδρομῆς τῶν ἐλευθ. τῆς πατρίδος τῶν ἱερῶν μοναστηρίων τῶν Πατέρων καὶ Προσφύτου Ἡλιοῦ καὶ ἐπιτροπενόντων τῆς ἐκκλησίας τῶν κ. κ. Νικολάου Ἰωσήφ Ἀραβασίου Παναγιώτου Νικολάου Γιαννοπούλου καὶ Στυριδίου Ἰωσήφ ἀρξαμένης τῆς οἰκοδομῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1858 καὶ ἐξηάσης τῷ ἔτει 1860.

φου ἐξέδωκεν αὐτήν ὁ Ἀθανάσιος Παπαδόπουλος Κεραμεύς¹. Ἄξιον ἰδίου λόγου εἶνε, ὅτι, καθ' ἃ μανθάνομεν ἐκ τῆς πράξεως ταύτης, κατὰ τὸ ἔτος καθ' ὃ ἐξεδόθη, ἡ πόλις τῶν Ἰωαννίνων δὲν ἐξετείνετο μέχρι τῆς συνοικίας, ἐν ἣ τὸ Ἀρχιμανδρεῖον, ἀλλὰ τοῦτο ἔκειτο ἐν τῷ Ἐμπορίῳ ἔξω τῶν Ἰωαννίνων. Εἶχον δὲ τὰ κατὰ τὸ Ἀρχιμανδρεῖον τότε ὡς ἐξῆς. Καὶ δὴ ἦτο τοῦτο σταυροπηγιακὴ μονὴ τῆς Θεοτόκου, ἣν ἐνέμετο δυνάμει πατριαρχικοῦ γράμματος, ἄγνωστον πότε ἐκδοθέντος, ὁ ἱερεὺς Δημήτριος Καρατζᾶς, ἔχων μόνος τὴν ἄδειαν τοῦ ψάλλειν τὴν ἐκκλησίαν δυνάμει κτητορικοῦ δικαιώματος καὶ κατὰ ταῦτα μόνος δικαιούμενος νὰ εἰσπράττη πάντα τὰ ἔσοδα, ἀλλὰ καὶ μόνος ὑποχρεούμενος νὰ ἐξοδεύῃ χάριν τῆς ἐκκλησίας². Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε μετέβη εἰς Ἰωάννινα ἐκ τῆς Πελοποννήσου περιοδεύων ὁ πατριάρχης Μητροφάνης³. Παρουσιάσθη τότε πρὸ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς Καρατζᾶς, καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν, ἵνα ὡς ἔχων κτητορικὸν δίκαιον ψάλλῃ μόνος ἐν αὐτῷ καὶ καρποῦσθαι τὰ ἐρχόμενα εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα μόνος καὶ μηδεὶς ἄλλος τολμήσῃ προσεγγίζειν καὶ ἐπηρεάζειν αὐτὸν, ἀλλ' αὐτὸς ὡς νόθος κτήτωρ αὐτὸς ἔχη τὴν ἄπασαν ἐξουσίαν καὶ διοίκησιν τοῦ αὐτοῦ σταυροπηγίου καὶ παρέχῃ καὶ πρὸς ἡμᾶς (τὸν πατριάρχην) τὸ αὐτὸ χαράτζιον, ἀνεπι-

¹ «Πατριαρχικὸν ἔγγραφον περὶ μονῆς τῶν Ἰωαννίνων» ἐν τῇ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἔθνολογικῆς ἑταιρείας Τόμ. Γ' σ. 456 κ. ἑ.

² Ἰδε τὸ ὑπερόγραφο τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης συνοδικῆς πράξεως τοῦ πατριάρχου Μητροφάνους, ἔχον ὡς· Εἰ καὶ πρότερον ἐξεδόθη γράμμα τοῦ πατρὸς Δημητρίου αὐτῷ μόνῳ ψάλλειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦτο μὲν ὡς κτητορικὸν ἔχοντι δίκαιωμα, τοῦτο δὲ καὶ ὡς μόνῳ τὰς ἐπισυμβαινόμενας τῇ ἐκκλησίᾳ ἐξόδους καταβάλλῃ ὑποφέρειν, ἀλλ' οἶν νῦν τῶν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας ταύτης γενησομένων ἐξόδων ἢ παρὰ τῶν ἔξω ἢ καὶ ἀλλαχόθεν ἐκ τοῦ μέσου ἐκβεβλημένων τῶν ἰερέων τῶν τὴν ἐκκλησίαν ψαλλόντων. Εἶνε προφανές, ὅτι τὸ τέλος τοῦ ὑπερογράφου τούτου εἶνε ἐσθραμένον. Ἴσως διορθοῦναι πως, ἂν ἀντὶ ἐκβεβλημένων γράφομεν ἐκβεβλημένων.

³ Ἰδε περὶ τῆς περιοδείας ταύτης Ἀθ. Παπαδόπουλον Κεραμεῖα ἐν Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Κωνσταντινουπόλεως Τόμ. ΙΖ' σ. 52 καὶ ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ περὶ τῆς ταύτης Τόμου σ. 21.

ρέαστος μένων παρά πάντων¹. Ὁ Μητροφάνης, στηρίζων τὸ ἤδη ἐν χερσὶ τοῦ Καρατζᾶ προγενέστερον πατριαρχικὸν γράμμα τὸ εἶτ' ἐπ' αὐτοῦ εἶτ' ἐπὶ τινος τῶν ἀμέσως προηγηθέντων αὐτοῦ προκατόχων ἐκδεδομένον, συνήνεσε, καθ' ἃ φαίνεται, εἰς τὴν παράκλησιν αὐτοῦ, ἴσως δὲ καὶ ἐξέδωκε περὶ τούτου νέον σιγίλλιον, μὴ περιωθέν. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ὁ Ἰωαννίνων Δανιήλ, παραστὰς σωματικῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπέδειξε, ὅτι ὑπάρχον γροίμματα παλαιγενῆ πατριαρχικά, παρέχοντα ἄδειαν καὶ ἐξουσίαν ψάλλειν ἐν αὐτῷ τῷ ἡμετέρῳ πατριαρχικῷ σταυροπηγίῳ οὐ μόνον τὸν ἔχοντα τὸ κτητορικὸν δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς ἐνορίας ἀξιωθέντας ἱερεῖς, καὶ ἐξίσου μερίζειν τὸ ἐρχόμενον εἰσόδημα καὶ δικαίωμα καὶ ὅπως οἱ πρὸ τούτου ἀρχιερεῖς εἶχον τὴν ἐπιμέλειαν τούτου τοῦ σταυροπηγίου διὰ τὸ εἶναι τὴν ἐνορίαν αὐτοῦ ἐπαρχίαν αὐτῶν², πληροῦντες μόνον τὸ χαράτζιον αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ μνημονεύοντες ἐν αὐτῷ τὸ τοῦ κατὰ καιρὸν πατριάρχου ὄνομα. Ἐπὶ τούτοις δ' ἐξεδόθη ἡ συνοδικὴ ἀπόφασις ἡ περιλαμβανομένη ἐν τῇ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν πράξει, ἔχουσα οὕτως. Ἐντελλόμεθα καὶ γνώμη κοινῇ παρακελευόμεθα τοῦτο, ἵνα καὶ ὁ ῥηθεὶς παπᾶς Δημήτριος ὁ Καρατζᾶς συμφάλλη τοῖς λοιποῖς ἱερεῦσιν ἐν αὐτῷ τῷ πατριαρχικῷ σταυροπηγίῳ, μερίζων ἐξίσου σὺν αὐτοῖς τὸ ἐρχόμενον εἰσόδημα καὶ δικαίωμα, εἰς ἐξ αὐτῶν τυγγάνων καὶ αὐτὸς, ὡς δὲ κτήτωρ ἔχη τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ διηγεκὲς κατὰ τὴν διακέλευσιν τῶν θείων καὶ ἱερῶν νόμων. Ἀφαιρεθέντων δὲ τῶν αποκλειστικῶν δικαιωμάτων τοῦ Καρατζᾶ, ἀπηλλάγη, ὡς εἰκόσ, οὗτος καὶ τῆς ὑποχρεώσεως τῶν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας δαπανῶν, καθ' ἃ ἐξάγεται ἐκ τοῦ ὑστερογράφου τῆς συνοδικῆς πράξεως.

¹ Ἴδε τὴν συνοδικὴν πράξιν ἐν τῷ Δελτίῳ ἐνθ' ἀν. σ. 457.

² Καὶ ἐντεῦθεν ἀποδεικνύεται, ὅτι τότε τὸ Ἀρχιμανδρεῖον εὕρισκετο ἐκτὸς τῶν Ἰωαννίνων.

Ἡ μεταξὺ τοῦ 1858 καὶ τοῦ 1860 οἰκοδομηθεῖσα νέα ἐκκλησία εἶνε κατάμεστος λειψάνων τοῦ ἀρχαιότερου ναοῦ, ἐν εἰς πολλὰ ξυλόγλυπτα τεμάχια τοῦ τέμπλου καὶ πληθὺς ἀγίων εἰκόνων, ὧν τινες παλαιότεραι ἐξαιρέτου τέχνης.

Ἐν δὲ τῇ σκευφυλακίᾳ σώζονται ἀξιολογώτατα ἀρχαῖα ἄμφια, ὠμοφόρια, φάρια, φαιλόνια, ἐπιγονάτια, ὧν τὰρχαιότερα ἀνέρχονται εἰς τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα.

Καὶ ἔδρανα δὲ καὶ ἄλλα ἀρχαῖα ἐπιπλα σώζονται ἐν τῷ ἱερῷ. Ἐυελπιστοῦμεν, ὅτι σὺν τῇ ἰθρῦσει τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις μουσείου, ᾧ ἡ ἀρχάνωσις καὶ διεύθυνσις ἀνετέθη εἰς τὸν ζωγράφον κ. Νικόλαον Ὁθωναῖον, θέλουσι περιληφθῆ ἐν αὐτῷ τάξιολογώτερον τῶν καλλιτεχνικῶν τούτων μνημείων.

Ἄξιον δὲ μελέτης εἶνε καὶ τὸ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀρχιμανδρείου νεκροταφεῖον μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἰδιορρύθμων ξυλίνων λαρνάκων καὶ τῶν ἐπὶ τῶν λιθίνων μνημείων ἐπιγραφῶν.

Ἐν δὲ τῷ ναῷ αὐτῷ διεσώθησαν καὶ εἰκοσὶν ἐξαίρετοι κώδικες, ὧν ἔπεται ἐνταῦθα ἡ περιγραφή.

1.

Περγ. 0,295 × 0,225. Αἰῶνος XII (φ. 230).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις.

Γέγραπται κατὰ δύο σελίδας. Κολοβόν. Τὸ φ. 1 καὶ τὸ παράφυλλον τὸ συγκεκολλημένον τῷ ξύλῳ τῆς ὀπισθεν πινακίδος ἐξ ἄλλου Εὐαγγελίου ἐπὶ περγαμνῆς τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος, ὁμοίως γεγραμμένου κατὰ δύο σελίδας. Τὸ φ. 230 ἐξ ἑτέρου Εὐαγγελίου ἐπὶ περγαμνῆς κατὰ μίαν σελίδα, αἰῶνος XIII.

Τὰ ἀρχικά γράμματα συνήθως ἐρυθρὰ ἠπλῶς πλὴν πολυχρώμου Ε ἐν φ. 47^β, 132^β, 176^β, ὀλοχρύσου Ε ἐν φ. 208^α, πολυχρώμου Γ ἐν φ. 95^α, 166^β, 182^α καὶ ὀλοχρύσου Γ ἐν φ. 193^β καὶ 204^β. Ἐν φ. 47^β, 95^β, 132^β, 166^β, 176^β, 182^α, 193^β, 204^β, 208^α, 210^α, 221^α καὶ 212^α πολύχρωμα ἐπίτιτλα.

Ἐν φ. 166^β παρενεγράφησαν τάδε χεῖρι τοῦ XIV αἰῶνος † *Εἰσὶν*
 ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ ΤΟΜ. Γ.

τὰ ἱερὰ βιβλία ἕπερ ἀφιερώθησαν παρὰ τοῦ κηροῦ Βενιαμὶν ἱερομυνοῦχον ἐν τῇ πανσέπειῳ καὶ σεβασμῆ μοκῆ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκο τῆς Τηροιώσης· ἐμπρώτοις τὸ ἱερόν τοῦτο ἕγιον εὐαγγέλιον ἔχων μίσην ἀργυροδιάχρυσον τὴν ἀποκαθήλωσιν καὶ τοὺς τέσσαρας εὐαγγελιστὰς διὰ τετραώθεν ἀργυροδιαχρυσούς· καὶ καρφία ἀργυρᾶ λβ· μηναῖα καθημερινὰ κομμάτια δύο, τῶν ιβ μηνῶν βέβρανα· παρακλητικὴ κομμάτια β, σὺν τῆς ὀκτωῆχοῦ βέβρανα· κοντάκια λειουρ⁷· τρεῖς· μέγαν Βασίλειον Λουσόσιμον, καὶ προσηγιασμένην βέβρανα δισκοπότηρον σιαγάνην μετὰ λαβίδας ἀργυραίας· ὅστις δὲ βουληθῆ τοῦ ἀφραπάσαι καὶ ὑστερήσαι ἐξ αὐτῶν τι ἐχέτω τὴν ἀπειλὴν καὶ ὀργὴν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ταύτης ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι καὶ τὴν ἀρὰν ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ.

Ἡ ἐν τῷ σημειώματι τούτῳ περιγραφομένη ἀρχαία τορευτὴ στάχως τοῦ κώδικος ἐξέλιπεν, ἀντικατασταθεῖσα μετὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα, καθ' ὃν συνεπήχθη εἰς τὸν κώδικα τὸ ἐκ τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος φ. 230, ὑπὸ ἀξίου λόγου κοκκίνου ἀνθεμωτοῦ μεταξωτοῦ περιβάλλοντος ξυλίνης πινακίδας.

Ἐν φ. 2^β καὶ 230^β αἱ ὑπογραφαὶ τῶν ἐπιτρόπων τῆς ἐκκλησίας Ἀρχιμανδρείου Νικολάου Ζώτου καὶ Ν. Ἀσβεστᾶ μετὰ τῆς χρονολογίας 19 Δεκεμβρίου 1865 καὶ τοῦ Ἀρ. 3.

2.

Χαρτ. 0,28 × 0,20. Αἰῶνος XV (φ. 251).

1 (φ. 1^α). Μηναιόν.

Κατὰ δύο σελίδας γεγραμμένον ἀρχεται ἀπὸ δ' Μαρτίου καὶ τελευτᾷ εἰς τὴν λγ' Μαΐου.

2 (φ. 134^α). Συναξαριστής.

Ἀρχεται ἀπὸ τοῦ Μαρτίου καὶ λήγει κολοβὸς εἰς τὴν η' Ἰουλίου (μάρτυρας Προκοπίου).

Τὸ φ. 133 ἀγραφον, εἰς ὃ παρενεγράφησαν νεώτερα δοκίμια κονδυλίου.

Ἐν ἀρχῇ ἐκάστης ἡμέρας τοῦ τε Μηναιίου καὶ τοῦ Συναξαριστοῦ μικρὸν ἐγχρωμον ἐπίτιλον, μεγαλείτερα δ' ἐπίτιλα ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκάστου μηνός.

Ἐν πολλοῖς τῶν φύλλων ὑδαρὲς σημεῖον κερασοφόρου ζώου.

Ἐν τῇ ὄψι τοῦ φ. 144^α διὰ χειρὸς νεωτέρας τοῦ αὐτοῦ XV αἰῶνος καὶ διὰ μέλανος ζωγραφιστοῦ τάδε: Τὰ ὀνόματα τῶν ἁγίων μεγάλων μαρτύρων, δομετιανός, ἠσούχιος, σμάραγθος....

Μετὰ τὸ τελευταῖον φύλλον φύλλα κεκομμένα, ὅν σῶζονται μόνον λωρίδες πρὸς τῇ ὄψει.

Στάχσις διὰ ξυλίνων πινακίδων περιβεβλημένων διὰ βύρσης μελαίνης μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων καὶ σιδηρῶν ἔλλων.

3.

Χαρτ. 0,30 × 0,21. **Αἰῶνος** XV (φ. 293).

Μηναιόν.

Ἀκέφαλον καὶ κολοβὸν ἀπὸ τῆς 6 Σεπτεμβρίου μέχρι τῆς 31 Ὀκτωβρίου.

Ἐνιαχοῦ μουσικὰ σημεῖα καὶ ἐρυθρὰ ἐπίτιτλα. Ἐν τῷ φ. 1^α ἔθεωρήθη τῇ 19 Ἰοβρίου 1865. ἀρ: 10 Ν. Ζώτου Ν. Ἀσβεστῆς. Ἐπὶ τοῦ ξύλου τῆς ὀπισθίας πινακίδος ἀνάξιον λόγου σημαῖωμα καὶ ἀτεχνος εἰκὼν ἵππου.

Ὁ κώδιξ ἔχει πάθει ὑφ' ὑγρασίας.

Στάχσις διὰ ξυλίνων πινακίδων, περιβεβλημένων δι' ἀπλῆς μελαίνης βύρσης, ὅν λείπει ἡ ἔμπροσθέν.

4.

Χαρτ. 0,22 × 0,16. **Αἰῶνος** XVIII (φ. 129).

- 1 (φ. 1^α). «Περὶ φυσικῆς ἐν γένει».
 - 2 (φ. 21^α). «Περὶ τῶν χυμικῶν ἰδιοτήτων τῶν σωμάτων».
 - 3 (φ. 71^α). «Περὶ μηχανικῆς».
 - 4 (φ. 84^α). «Προοίμιον ἤτοι εἰσοδος εἰς τὴν γενικὴν ἱστορίαν».
 - 5 (φ. 110^α). «Ἰδέαι κοινὰ τῆς γεωγραφίας».
 - 6 (φ. 126^α). «Περὶ ἐπιφανειῶν».
- Μένει κολοβὸν ἐν κεφαλαίῳ 4.
Τὰ φ. 20^β, 108^β καὶ 109 ἄγραφα.
Κώδιξ ἀστάχτος.

5.

Χαρτ. 0,28 X 0,19. Αἰῶνος XVIII (φ. 52).

Κατάστιχον τῶν ἐξόδων τῆς οἰκοδομῆς τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Ἀρχιμανδρείου ἐπιστατούργων τῶν κυρίων Ἰωάννου Φώτου, Νικολάου Γιαννοπούλου, Αναστασίου Παναγιώτου, Σπυριδῶν Ἰωσήφ καὶ ἀρχιερατευόντος τοῦ ἀγίου Ἰωαννίνων καὶ Βελᾶς κυρίου Παρθενίου κωνη: 1858, Ἀπριλ. 7: Ἰωάννινα».

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εὐργεῖ διὰ κεφαλαίων γραμμάτων μετὰ βυζαντικῶν συμπτώξεων ἐν τῷ παραφύλλῳ τῇ προσκεκολλημένῳ ἐν ἀρχῇ. Ἐξώθεν δ' αὐτῆς σχεδιογραφία σταυροῦ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΙΩ ΧΣ ΝΙΚΑ καὶ τεσσάρων ἀγγέλων ἐν ταῖς ἄκραις. Ὑπὸ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν κεφαλαίως γράμμασι Σωτήρος Χαρολάμπου κράχτης. Ἐξώθεν τῆς σταχώσεως ἐν ἀρχῇ 1858 Ἀπριλ. 7 ἐκηνήθη οἱ οἰκοδομῆ τῆς ἐκκλησίας Ἀρχιμανδρείου.

Ὁ κώδιξ εἶνα περισπούδατος ἕνεκα τοῦ πλῆθους τῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ τῆς λεπτομερείας τῶν λογαριασμῶν, ἐξ ὧν τούτο μὲν διδασκόμεθα τὰ χάριν τῆς οἰκοδομῆς ἀπαιρώμεθα, τούτο δὲ τὰς τιμὰς τῶν ὀλικῶν καὶ μισθωμάτων. Ἀρχονται δ' οἱ λογαριασμοὶ ἀπὸ τῆς 7 Ἀπριλίου 1858 καὶ τελευτῶσι τῇ 12 Νοεμβρίου 1859. Εὐργεῖται δὲ καὶ ἐντὸς τοῦ κώδικος χύδην φύλλα λογαριασμῶν καὶ ἀποδείξεων. Στάχωςι νεωτάτῃ διὰ χαρτονίου.

6.

Περγ. 0,31 X 0,23. Αἰῶνος XIV (φ. 74).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις.

Ἀκέφαλον καὶ κολοβόν. γεγραμμένον κατὰ δύο σελίδας μετ' ἐρυθρῶν σηματοφῶνων. χρυσοῦν ἐπιγραφῶν, πενήτηντα ἐπτὰ πολυχρῶμων ἀρχικῶν, ὧν τινα κεκομμένα ὑπὸ τοῦ σταχωτοῦ, καὶ πλείστων ἕσων μικρῶν γραμμάτων.

Τὸ φ. 0 κεκομμένον κατὰ τὸ ἄνω ἤμισυ.

Τὸ φ. 37 μετατεθεμένον. Ἐκτὰ δὲ τὴν ἄνω γωνίαν πολλῶν φύλλων νεώτερα τεμάχια χάρτου XV αἰῶνος, ὕλης ἐκκλησιαστικῆς. Ἐντὸς δὲ

τοῦ κώδικος ἐν φύλλῳ ἄλλῳ Εὐαγγελίου τοῦ XIV αἰῶνος, κατὰ δύο
σελίδας γεγραμμένου, ἔχον τρία ἀρχικά χρυσοῦ γράμματα. Ἐπ' αὐτοῦ,
νομισθέντος ὡς τοῦ πρώτου τοῦ κώδικος: *Ἀριθ. 1 : 19 : 10 βρίου 1865*
Νικόλαος Ζώτου. Ν. Ἀσβεστάς.

Ὁ κώδιξ συναποτελεῖ ποτὲ μέρος τῶν κατωτέρου ὑπ' ἀρ. 7 καὶ 8.
Στάχτως δι' ὀλοσηρικοῦ κοκκίνου ἀνευ ἐπιτυπωμάτων.

7.

Μεγ. 0,31 X 0,23. Αἰῶνος XIV (φ. 71).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις.

Ἀκέραιον καὶ κολοβόν, γεγραμμένον κατὰ δύο σελίδας, μετ' ἐρυ-
θρῶν σηματοφώνων.

Κοσμεῖται ὑπὸ χρυσῶν ἐπιγραφῶν καὶ μικρῶν χρυσῶν κατ' ἀκρίων
γραμμάτων ὡς καὶ 82 ἀρχικῶν γραμμάτων πολυχρῶμων πλὴν τινῶν
ἀπλῶς χρυσῶν, ὅν τινα κακοκομμένα ἐν τῇ ῥ' ὑπὸ τοῦ σταχτωτοῦ, πεφι-
στεύσαντος τῷ ἀρχαίῳ μέγεθος τοῦ κώδικος, ἐν δὲ φ. 16^α καὶ 20^α
ὑπὸ ἐπιτίτλων πολυχρῶμων. Ἐν φ. 28^β ἐπισθεν τοῦ ἀγράφου φύλλου
28^α ὀλοσελίδος ἀτεχνος εἰκὼν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκά.

Τὰ φ. 30-36 ἐφθαρμένα κατὰ τὴν ἀνω γωνίαν ἐπισκευάσθησαν
διὰ συγκολλήσεως μικροῦ τεμαχίου Εὐαγγελίου τοῦ μεγαλογράμμά-
του βυθμοῦ τοῦ VIII αἰῶνος, ἀλλὰ δὲ διὰ μικρῶν τεμαχίων κώδικος
χαρτήρου τοῦ XV αἰῶνος ὕλης ἀκκλησιαστικῆς.

Μετά τὸ φ. 28 λείπουν φύλλα.

Ὁ κώδιξ συναποτελεῖ ποτὲ μετὰ τοῦ 6 καὶ 8 ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν
κώδικα.

Ἐν φ. 1^α 1865 : κη 19 : 10 βρίου 1865 *Νικόλαος Ζώτου. Ν.*
Ἀσβεστάς ἐν δὲ φ. 71^α Ν. 4. Οἱ ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησίας ἀρχι-
μανδρείου 19 *Δεκ. 1865 Νικόλαος Ζώτου. Ν. Ἀσβεστάς.*

Στάχτως δι' ὀλοσηρικοῦ κοκκίνου ἀνευ ἐπιτυπωμάτων.

8.

Μεγ. 0,31 X 0,23. Αἰῶνος XIV (φ. 84).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις.

Ἀκέραιον καὶ κολοβόν, γεγραμμένον κατὰ δύο σελίδας, μετ' ἐρυ-
θρῶν σηματοφώνων.

Ἐν φ. 116^β ἀρχὴ τῶν εὐαγγελίων τῶν ὁρών. Ἐν φ. 83^α ἀρχὴ τῶν ἐρωτησίων ἀναστασιμῶν εὐαγγελίων.

Κοσμεῖται ὑπὸ χρυσοῦν ἐπιγραφῶν καὶ μικρῶν χρυσοῦν κεφαλαίων γραμμάτων ὡς καὶ 13^β ἀρχικῶν γραμμάτων πολυχρώμων πλὴν τινῶν ἀπλῶς χρυσοῦν, ὧν τινὰ κεκοσμημένα ἐν τῇ ἡζ ὑπὸ τοῦ σταχιωτοῦ, περιτείλαντος τὸ ἀρχαῖον μέγεθος τοῦ κώδικος. Ἐν φ. 116^β καὶ 83^α πολυχρώμα ἐπίτετρα.

Ἐν φ. 33^β ὁλοσέλιδος, ἀταχτος καὶ ἐφθαρμένη εἰκὼν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου.

Μέρος τοῦ φ. 17^α, ἐν ᾧ περιείχετο πιθανῶς χρονικὸν σημεῖωμα, λείπει, ἐκκοπέν.

Φύλλα τινὰ ἐφθαρμένα κατὰ τὴν ἄνω πρὸς τῇ βᾶχει γωνίαν ἐπεσκευάσθησαν διὰ συγκολλήσεως μικρῶν τεμαχίων κώδικος χαρτόου τοῦ XV αἰῶνος ὕλης ἐκκλησιαστικῆς.

Ὁ κώδιξ συναπετέλει ποτὲ μετὰ τοῦ 6 καὶ 7 ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν κώδικα.

Ἐν φ. 1^β - 2^α. Ἀρ. 4 : 1865 : 19 10βρίου 1865 ἡμέρα Κυριακή. Ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησίας Ἀρχιεπισκοπείου Νικόλαος Ζώτου Ν. Ἀρβασιῆς.

Στάχως δι' ὁλοσηρικοῦ κοκκίνου ἀνευ ἐπιτυπωμάτων.

9.

Χαρτ. 0,205 × 0,14. Αἰῶνος XVII (φ. 74).

1 (φ. 1^α). **Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου Λειτουργία.**

2 (φ. 35^α). **Βασιλείου τοῦ μεγάλου Λειτουργία.**

Τῶν φ. 1 - 10 διαθεδρωμένων ὑπὸ μυῶν σώζεται μόνον τὸ πρὸς τῇ βᾶχει μέρος.

3 (φ. 62^α). **Ἡ λειτουργία τῶν προηγιασμένων.**

Μένει κολοβός.

Ἀρχικὰ γράμματα ἐρυθρά. Τὰ φ. 60^β - 61^β ἄγραφα.

Ἐν φ. 60^α ἐνέτ' Ἰσρία Ἰνδικτιῶνος α^α ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ κη. Ἐν φ. 13^β παρενεγράφησαν τάδε: Ἐπι ἔτους Ἰσριε, ἐν μηνὶ νοεμβρίῳ - θ' ὅθεν ὁ τεύτεριταρης δνώματι ἀχουμάι πασιὰς καὶ ἐπίραξαι τοὺς οὐρκους, δυνατὰ καὶ τοὺς ὑπίρην ποσα φορτία ασπρα καὶ εξέτασεν καὶ τὸν θουσαυρὸν ὅπου ἔγαλαν ηςτιον ἅγιον ἀδρεά ηςτιου πάσμοι το ποίτε (χειρὶ νεωτέρα) καὶ ἔδοσαν το ἀπῶσκέπι καὶ ἤφεραν καὶ

ηκοσι ἕξη καιφάλλα. Ἐν δὲ φ. 34^β χειρὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ XIX αἰῶ-
νος· Ἡ παρούσα λειτουργία ὑπάρχει τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς επο-
νομαζομένης ἀρχιμανδραϊώσεως καὶ εἴ τις τὸ ἀποξενώσῃ, εἰ μὲν ἱερεὺς
ἀργὸς μενείω εἰ δὲ λαϊκὸς ἀφορισμένος εἶη παρὰ θεοῦ παντοκράτορος
καὶ κληρονομήσειεν τὴν λεπραν τοῦ Γιεζῆ τὴν ἀγχόνην τοῦ Ἰαῦδα
οὕτως ἀποφαινόμεθα ἐν ἀγίῳ πνεύματι. Ἐν δὲ φ. 60^α ἐνέτι 1659
ἐχιροτογήθη ὁ πρὸς του τζηληγγήρη ἐν μηνεῖ ἰουναῦρεως τὸν θεο-
φανήον τῆς ἡμεραν· καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ διδόνήσιος· καὶ ἦτον καὶ ἔτας
κατῆς καὶ δὲν ἔβανε πέλη τὸν πασιῦδον· καὶ διὰν ἤθελαι τὰ εὐγι
ἔβαλαν καὶ τὸν ἐφηλαγαν πάσα βράδη· καὶ τοὺς ἔκαμε τέχνης μεγάλες
ἡγρον· ἢ . . . (μένει οὕτως ἀτελές).

Ἀτάχως διὰ μελκίνης βύρσης μεθ' ἄπλων ἐπιτυπωμάτων.

10.

Χαρτ. 0,29 X 0,23 Αἰῶνος XIV (φ. 138).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις.

Γέγραπται κατὰ δύο σελίδας. Ἐν φ. . . β. Ὁ τὰ πάντα πληρῶν
θεὸς ἡμῶν δόξα. Ἐτελειώθη τὸ παρῶν εὐαγγέλιον διὰ χειρὸς ἱερέως
Κωνσταντινίου καὶ ἁμαριῶλοῦ καὶ χωρικωγράφου $\frac{1}{4}$. $\frac{1}{4}$ ἔτους 5705
ἰνδικτιῶνος γ : $\frac{1}{4}$ καὶ ὡς εἰς χεῖρας δέξασθε εὐχεσθε καὶ μὴ καταρᾶσθε.

Κοσμεῖται ὑπὸ ἐπιτίτλων καὶ ἰδιορρυθμῶν ἀρχικῶν γραμμάτων
ἐρυθροῦ, κυανοῦ καὶ μέλανος ὁμοῦ χρώματος.

Πολλὰ φύλλα βεβλαμμένα ἰδίως ἐν τῇ κάτω ἢ ἐπεσκευάσθησαν
τοῦτο μὲν δι' ἀγράφων λευκῶν φύλλων, τοῦτο δὲ διὰ τεμαχίων ἐξ
ἐγγράφων τοῦ XV αἰῶνος, τοῦτο δὲ διὰ τεμαχίων ἐκ λεξικοῦ τοῦ
αὐτοῦ αἰῶνος. Ἡ ἀπόσπαισις αὐτῶν δυσχερής, τὰ δὲ πλεῖστα ἔχουσιν
ἐξωθεν τὸ ἀγραφον μέρος, τὸ δὲ γεγραμμένον εἶνε τὸ προσκεκολλη-
μένον.

Λείγματα τῶν ἐγγράφων φ. 25^α ὁ χαλας (:) νομικοῦ τῆς . . .
76^δ. $\frac{1}{4}$ Κτωτέρω ὁ τραγανὸς ὁ ἐκκλησ . . . [ἰω]άννης ὁ συκεώτης.
Ἐν φ. 33^α $\frac{1}{4}$ Ὁ εὐτελής ρικόλαος ἀναγνώστης καὶ νομικὸς τῆς ἁγιο-
τάτης . . .

Ἐν φ. 34^β

σίγρον	θεοδώρου
τοῦ	κάσιτζα

σίγρον	μαρίας μοναχῆς
τῆς	συναδελφῆς αὐτῆς

Ἐν φ. 35^α . . . γήτως . . . σεπτὸν ἡμῶν καὶ υἱοθεῖ . . . [κληρονομο]μοδιαδόχους σὰς ἤρουν τ . . . Ἐν φ. 37^β ἀνταλάττειν προκί-
ζειν . . .

Ἐν φ. 40^β

οἶνον | θεοδώρου Ἐν ὀνόματι τοῦ . . .

λίτος ὁ τὸν τ | ὑπον τοῦ σταυροῦ . . . |

Ἐν φ. 41^β . . . πῶς . . . θεόδωρος ὁ μουσον . . . Ἐν φ. 48^α.
. . . ἡμῶν τῶν χωραφίων τῶ εἰς τῶν περιβλέπτων . . . χωραφίων
καὶ κατὰ . . . φιληθρόμος . . . ὑπέπνευρα ἐν . . . ὁ φραγκόπουλος : —

Ἐν φ. 50^β † Ἐγὼ ἰωάννης υἱὸς τοῦ ἀποιχομένου ἐκείνου . . . ου

ἀπό . . . Ἐν φ. 51^α . . . κο (= νικολίου ; | τοῦ τζακο^{III} προφησ (:)

κομητ . . . Ἐν φ. 96^β ἐξ ἄλλων ἐγγράφων δύο τεμάχια XVI κίονες.

† Κατὰ τὸ τοῦ νοερίου μηνὸς ἐνόθησαν εἰς τὴν (μονήν) τῆς ἁγίας
μεγαλομάτιδος βαρβάρας ὁ κ^τ ευρει β^τ) αὐτὸς
ὁ ψαδινὸς ὅτι δὲν γυρευη οὐδὲ ἀκόμα ἢ μὴ λόγια ἤκουσε καὶ
μαρτυρέτα αὐτὸς ευρειὸς ὅτι ψεύθηκα ἤκουσα. ὁ κατανανέπροσθεν ὁ
τοῦ ἐν μοναχοῖς κῦρ δατηῆλ καὶ μονδροῖωάννη καὶ τοῦ κῦρ μαρόλη
τοῦ λακασῶ.

Τὰ τεμάχια τοῦ λεξικοῦ ἰδίως ἐκ τοῦ γράμματος μ. Οὕτως ἐν φ. 98^α

† μαιευόμενοι, λοχενόμενοι, ἀναγόμενοι, τρεφόμενοι : μέθη, μετένε-
ξις τοῦ ἡγεμονικοῦ μίθρον, ἡλίον : μυσταγωγία, διδασκαλία : μιση-
ρίων ἀγωγή καὶ μετουσία, ἢ μνήσεως ἀγωγή καὶ μετάληψις θεία :
μύησις, ἢ μάθησις : κατήχησις : ἐπιστήμη : μεχῶν, κρηπιῶν, σκοτει-
νῶν :

Ἐν φ. 99^α . . . σίας ἐστερημένου : μετοχή τῶν ὄντων ὁ θεός :
ὅτι καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ πέρας ὑπάντων ἐπίσταται : μητριδα πατριδα,
ταυτόν ἐστι : μία ἀρχὴ τῶν ὄντων εὐσεβὲς καὶ ἐπάναγκες ὁ θεός μά-
χεσθαι γὰρ ἀλλήλοις τὰ αὐτὰ κατὰ τὰ αὐτὰ ἐν πᾶσιν ἀδύνατον : μόνῳ
θεῷ κατὰ φύσιν εἶναι τὸ ζῶον : μεριστὸν πλῆθος, τὸ αἰσθητόν :
μερικῶν τῶν ὄλων, τὰς διαδοχὰς τῶν γενῶν : μεθεκτός, ὁ θεὸς καθὼ
πάντα τὰ ὄντα αὐτοῦ μετέχει καὶ δι' αὐτοῦ συνέστηκε τὸ γὰρ μὴ
αὐτοῦ μετέχον οὔτε . . .

Ἐν φ. 106^α . . . μένη ψυχῶν ἀνοίαν τὸ παράπαν
χαμαιπετεῖς : μέγας γὰρ φιλεῖ κίνδυνος, αἰώνιῳ βασάνῳ κείμενος τοῖς
παραβαίνουσι τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ : μιμνήσῃ τὰ ἔσχατά σου εἰς τὸν
αἰῶνα.

Ἐν φ. 109^α : ἀρχομένη διὰ τοῦ ὑψηλοῦ γραμματος· οἶον ὁ μύρων ὄνομα κύριον καὶ κλίνεται μύρωνος· μύρομαι, τὸ θρηγῶ· μυῶ, τὸ καμύω καὶ μύω, τὸ διδάσκω ἐξ οὗ καὶ μύσις ὁ μαθητής· καὶ μουσταγωγός, ὁ διδασκαλός· μύρωνίδης, κύριον· μυλαῖος τόπος· μύσκελος ὁ στραβοπόδης· μύσις, ἢ μάθησις ἐξ οὗ καὶ μῦσις, ἢ μαθήτρια· μῦρα ὄνομα πόλεως· ἐξ οὗ καὶ μυρεὺς ὁ ἐκ τῶν μύρων· μυκῶμαι ἐξ οὗ καὶ μυκηθμός ἐπὶ βοῶν· μύρια ἐπὶ ἀριθμοῦ ὠρισμένως· καὶ μυριάς, μυριάδος· μυρία τὰ πολλά καὶ ἀναρίθμητα· μῦρον τὸ εὐώδες· ἐξ οὗ καὶ μυραλοιοφῆ . . .

. . . (μετὰ ἕνα σχεδὸν στίχον κεκομμένον κατὰ τὸ ἥμισυ ἢ συνέχεται ἐν φ. 11^α . . . [μυ]ρεψῖον μυροπώλης, ὁ μῦρα παλιῶν· μυλιῶ, τὸ μύρομαι καὶ θρηγῶ· μηλιώωντες, οἱ θρηγοῦντες· μύριον (:), τὸ ἐκ τῶν ῥοθῶνων, (κεκλυμμένον ὑπὸ ἄλλου χάρτου ἐπικεκολλημένου) . . . μυλωθρός . . .

Ἀπὸ φ. 112 κ. ἐ. ἢ ἐπισκευὴ διὰ χάρτου ἀγράφου.

Τοῦ λεξικοῦ ἔχομεν εὐανάγνωστα τεμάχια, διότι ἀμφοτέραι αἱ ὀφειδαι τῶν φύλλων ἦσαν γεγραμμένα, ἐν ᾧ τῶν ἐγγράφων ἦτο γεγραμμένον τὸ ἕτερον μόνον μέρος, καὶ τοῦτο συνήθως εἶνε τὸ ἐπικεκολλημένον ἀνέγνω μόνον τὰ διαφανόμενα μέρη καὶ ὅπου ἦτο ἐπικεκολλημένον τὸ ἄγραφο καὶ καταφανές τὸ γεγραμμένον. Ἐν φ. 27^β ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου ἀγράφου μέρους ἐνός τεμαχίου τῶν ἐγγράφων δι' ἐξαιρέτου γραφῆς † δοκίμιον τῆς κινάβαρις.

Στάχως διὰ ξυλίνων πινακίδων ἐπιχού τιφροδρώτων, περιβεβλημένων διὰ λινού ἐρυθροῦ καὶ ἄνωθεν δι' ἰόχρου μεταξωτοῦ, ἀποκτήσαντος σὺν τῷ χρόνῳ μελανὸν χρῶμα, ἀνευ ἐπιτυπωμάτων, ἐφθαρμένου ἰδίως κατὰ τὴν ῥάχιν. Ἡ ἔμπροσθεν πινακίς ἔχει ἐν τῷ μέσῳ τετραγώνον τῆς παλαιᾶς ἰόχρου ἀποχρώσεως, δεικνυούσης, ὅτι ἤτό ποτε κεκαλυμμένον τὸ μέρος τοῦτο· ἦτο δὲ καθηλωμένη ἴσως ἀργυρᾶ εἰκὼν ἢ τι τοιοῦτον· σώζονται δὲ καὶ λείψανα μικροτάτων ἴλων τῆς τοιαύτης καθηλώσεως. Σώζονται δὲ ἄνω καὶ κάτω τοῦ τετραγώνου καὶ τὰ ἴχνη ἐπικαλύψεως διὰ μεγάλου στρογγύλου ἴλου.

11.

Περγ. 0,375 X 0,255. Αἰῶνος XII (φ. 302).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις

Γέγραπται κατὰ δύο σελίδας. Ἀρχεται ἀκέφαλον ἀπὸ τῆς τρίτης

τῆς Δικαιησίμου. Ἐν φ. 281^β κ. ἐπίναξ παραπομπῆς εὐαγγελίων ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου μέχρι καὶ τοῦ Αὐγούστου, ἐν ᾧ περιέχονται πλὴν τῶν παραπομπῶν καὶ τινὰ εὐαγγέλια, μένοντα κολοβά.

Φέρει ἐρυθρὰ σημάδια, καὶ κοσμεῖται ἐν μὲν φ. 41^α, 114^α καὶ 269^α ὑπὸ ἐρυθρῶν ἐπιτίτλων μεγάλων, ἐν δὲ φ. 257^α, 286^α, 291^β, 292^β, 293^β, 297^β καὶ 298^α ὑπὸ ἐπιτίτλων μικρῶν, ὁμοίως ἐρυθρῶν, καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐρυθρῶν ἀρχικῶν γραμμάτων.

Μέρος τοῦ φ. 202^α, ἐν ᾧ ὑπῆρχε πιθανῶς γεγραμμένον χρονικὸν σημεῖωμα, λείπει, ἀποκοπὴν διὰ ψαλίδος.

Ἐν φ. 1^α ἐν τῇ κάτω ᾠα πρὸς τῇ σφραγίδι τοῦ Ἀρχιεπισκόπου 1865 10βρίου 19 Ἀρ. Α : ἡμέρα Κυριακὴ Νικόλαος Ζώτου ἐπίτροπος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ἡ αὐτὴ ἡμερομηνία καὶ ὑπογραφή καὶ ἐν φ. 302^β.

Στάχσις διὰ ξυλίνων πινακίδων, περιβεβλημένων διὰ βύρσης μελαίνης μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων. Σώζονται τὰ σιδηρὰ τοῦ θηλυκῶ τῆρος καὶ ὀπισθεν τέσσαρες μεγάλοι τρίγωνοι κομφεὶ σιδηροὶ ἦλοι ἐν ταῖς γωνίαις καὶ τρεῖς ἐκ τῶν πάλαι μεταξὺ αὐτῶν μικροτέρων τρογγύλων διτυλιχωμένων σιδηρῶν ἦλων.

12.

Περὶ 0,31 × 6,337. Αἰῶνος XII (φ. 290).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις.

Γέγραπται κατὰ δύο σελίδας. Ἀρχεται ἀκέραιον ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου «Τῆ ἁγία καὶ μεγάλη Κυριακὴ ἑσπέρας».

Ἔχει ἐρυθρὰ σημάδια, χρυσᾶ κεφαλαία γράμματα καὶ χρυσᾶ ἐπιγραφὰς, καὶ κοσμεῖται ὑπὸ 393 κομφῶν πολυχρῶμων ἀρχικῶν γραμμάτων καὶ πολυχρῶμων ἐπιτίτλων ἐν φ. 225^α καὶ 284^β.

Τὰ φ. 36^β καὶ 224^β ἀγραφα. Μετὰ τὰ φ. 87 καὶ 88 λείπουν δύο φύλλα καὶ μεταξὺ τῶν φ. 165 καὶ 166 ἐν φύλλον.

Ἐν φ. 1^β καὶ 290^β ἡ ὑπογραφή Νικολάου Ζώτου καὶ Ν. Ἀσβεστά καὶ ἡμερομηνία 19 10βρίου 1866 μετ' ἀριθμοῦ Β.

Στάχσις διὰ ξυλίνων πινακίδων, περιβεβλημένων διὰ μελαίνης βύρσης μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων.

13.

Χαρτ. 0,31 × 0,20. Αἰῶνος XVI (φ. 446).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις.

Κοσμεῖται ὑπὸ μεγάλου κοκκίνου ἐπιτίτλου (φ. 10^α), μικρῶν ἐπιτίτλων (φ. 65^β, 312^β, 361^α) καὶ μεγάλων ἐρυθρῶν γραμμῶν.

Τὰ φ. 1^α-9^β, 76^β καὶ 438^β-446^β ἄγραφα.

Ἐν φ. 438^α ἡ δόξα σοι ὁ θεὸς ἡμῶν δόξα σοι· δόξα σοι ἅγια τριάς· ἡ εὐαγγελιστῶν ζυγὸν μὴν μαίτου ἡ νεοφύτου μοναχοῦ.

Ἐν φ. 9^β μετὰ ἀγράφου κομφῆ διὰ γραφίδος ὕδατογραφία Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ Προχόρου.

Ἐν φ. 437^β 1865 : 10βρίου 19 ἐπιτροπὸι τῆς ἐκκλησίας Νικόλαος Ζώτου. Νικόλαος I. Ἀσβεστῆς ὁμοίως. Ἀρ. 5.

Στάχσις διὰ κοκκίνου ὀλοσηρικοῦ, περιβάλλοντος ξυλίνης πινακίδας. Κόμφοι θυλακωτῆρες ἐγκομβούμενοι εἰς σωζόμενα σιδήρια. Ὅπισθεν πέντε κομποὶ σιδηροὶ ἤλοι διηυλακωμένοι καὶ φέροντες πέριξ διάτρητον κομφὸν κύκλον.

14.

Βομβ. 0,29 × 0,23. Αἰῶνος XIII (φ. 188).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις.

Γέγραπται κατὰ δύο σελίδας, καὶ κοσμεῖται ὑπὸ ἐπιτίτλων καὶ ἀρχικῶν γραμμῶν ἐρυθροκιτρίνων. Τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα μᾶλλον κίρρον.

Ἐχει πάθει ἐν τῇ ἄνω πρὸς τῇ ῥάχει γωνία ὑπὸ νατίδος.

Τὸ φ. 129 ἐκπεσὸν ἔχει ἀντικατασταθῆ ὑπὸ χαρτίου τοῦ XVIII αἰῶνος.

Ἐν φ. 187^β δόξα τῷ δόντι τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος. Ἐτελειώθη τὸ παρὸν ἅγιον εὐαγγέλιον ἐν ἔτει 750. Διὰ χειρὸς κάμου τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀχρείου Ἰακώβου ἱερομονάχου (ἐρυθρὰ τὰ κατόπιν) διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδων πανίεροευσεβεστάτου κυροῦ Θεοδώρου ἱερέως τοῦ Χαρῶ . .

Ἄξιον σημειώσεως τὸ πάχος τοῦ βομβυκίνου χάρτου.

Ἐν τῷ παραφύλλῳ τῷ προσκεκολλημένῳ τῇ ἐν ἀρχαίᾳ πινακίδι· Τῇ 19 10βρίου 1865 ἐθεωρήθη παρὰ τῶν ἐπιτροπῶν τῆς ἐκκλησίας